ภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหลังเกษียณอายุในกองทัพเรือ ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า

เรือเอกหญิง พิมพ์พรรณ ภู่รุ่งเรืองผล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3234-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEPRESSION AND FACTORS RELATED OF RETIRED NAVY OFFICERS AT SOMDEJPRAPINKLOA HOSPITAL

CAP.LT. PIMPAN PULRUNGREOAUPOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Mental Health
Department of Psychiatry
Faculty of Medicine
Chulalongkorn University
Academic year 2005

ISBN 974-14-3234-8

481566

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหลังเกษียณอายุในกองทัพเรือ ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า
โดย	เรือเอกหญิง พิมพ์พรรณ ภู่รุ่งเรืองผล
สาขาวิชา	สุขภาพจิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์แพทย์หญิงดวงใจ กสานติกุล

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะแพทยศาสตร์

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์อัมพล สูอำพัน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ศาสตราจารย์แพทย์หญิงดวงใจ กสานติกุล)

..... กรรมการ

(อาจารย์นายแพทย์พีรพนธ์ ลือบุญธวัชชัย)

พิมพ์พรรณ ภู่รุ่งเรืองผล : ภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหลังเกษียณอายุใน กองทัพเรือ ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า (DEPRESSION AND FACTORS RELATED OF RETIRED NAVY OFFICERS AT SOMDEJPRAPINKLOA HOSPITAL) อ.ที่ปรึกษา : ศ.พญ.ดวงใจ กสานติกุล. 90 หน้า. ISBN 974-14-3234-8

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหลังเกษียณอายุในกองทัพเรือ ได้แก่ เพศ จำนวนอายุหลังเกษียณ (ช่วงอายุ 60 -65 ปี) สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา,อาชีพและรายได้ ศาสนา ประวัติโรคประจำตัวเดิมและอุบัติเหตุทางสมอง ประวัติโรคจิตเวช ประวัติโรคทางจิตเวชในครอบครัว การใช้สุรายาเสพติด การใช้ฮอร์โมนบำบัด การใช้อาหารเสริม การออกกำลังกาย การผ่าตัด การใช้ยาจิตเวชในปัจจุบัน เหตุการณ์ความเครียดในชีวิต การพึ่งธรรมะ การเกื้อหนุนทางสังคม ลูกหลานใส่ใจสังคมสร้างสรรค์ จำนวนทั้งหมด 200 รูป ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและปัจจัยทางชีวจิตสังคม แบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต แบบวัดภาวะซึมเศร้า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Unpaired t – test ANOVA (F- test) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการหลังเกษียณอายุในลักษณะปัญหาภาวะซึมเศร้า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 โดยพบกลุ่มอาการรู้สึกอ่อนเพลีย เบื่อหน่าย คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมา คือ รู้สึกเบื่อ ไม่อยากพูดคุย ร้อยละ 56 และรู้สึกเบื่ออาหาร ร้อยละ 52 นอนไม่หลับ ร้อยละ 52 คิดมากกังวล ร้อยละ 48 ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าของข้าราชการหลังเกษียณอายุ คือ อาชีพผู้เลี้ยงดูออกค่าใช้จ่าย ระดับการศึกษา ภาวะหนี้สิน แอลกอฮอล์ กรดโฟลิค แป๊ะก๊วย แคลเซียม ยาคลายกังวล โรคปวดเมื่อยตามตัว โรคเบาหวาน โรคเส้นเลือดสมอง ประวัติทางจิตเวช เมื่อจำแนกเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านมาพบว่าด้านที่มีความเครียดของข้าราชการหลังเกษียณอายุระดับปานกลาง คือ ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านที่มีความเครียดของข้าราชการหลังเกษียณอายุระดับต่ำ คือครอบครัว การงาน

ภาควิชา จิตเวชศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา สุขภาพจิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

ปีการศึกษา 2548

4774911730 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEY WORD: DEPRESSION / FACTORS RELATED / RETIRED NAVY OFFICERS / SOMDEJPRAPINKLOA HOSPITAL

PIMPAN PULRUNGREOUANPOL: DEPRESSION AND FACTORS RELATED OF RETIRED NAVY OFFICERS AT SOMDEJPRAPINKLOA HOSPITAL. THESIS ADVISOR : PROF.DUANGIAI KASANTIKUL, MD.,90 pp. ISBN 974-14-3234-8.

The purpose of this study was to depression and factors related of retired navy officers at somdejprapinkloa hospital . The sample obtained through Multi – stage Cluster Sampling technique , was composed of 200 Retired navy officers . The instruments were demographic data questionnaire and Health Report (HRSR) Scale: The Diagnostic Screening Test for Depression in Thai Population , Event of life in one year . Percentage , mean , standard deviation , Unpaired t-test , ANOVA (F – test) and statistic of scheffe were applied to analyze the data.

It was found that the prevalence of depression problems of retired navy officers was 4.5 percent. The prevalence of depression was highest fatigue 57 percents followed by no speak 56 percent , not feel food 52 percent, not sleep 52 percents , anxiety 48 percents . Factors related of occupation , family income , educational , not money , alcohol , folic , pakual , calcium , drug anxiety , weakness , diabetic ,convascular brain , psychotic history were significantly related to depression problem in retired navy officers at 0.05 level of confidence , Event of Life in one year for stress of retired navy officers median level health , income money , social and stress of retired navy officers low level family , work

Department Psychiatry Student's signature Pimpan Pulrungreouang

Field of study Mental Health Advisor's signature D. Kathil M.D

Academic year 2005

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก ศ.พญ. ดวงใจ กสานติกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ คำแนะนำและข้อคิดในการทำวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆมาโดยตลอด รวมทั้ง รองศาสตราจารย์นายแพทย์อัมพล สูอำพันและอาจารย์นายแพทย์พีรพนธ์ ลือบุญธวัชชัย ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานและกรรมการสอบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและแก้ไขในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณดร.นาวาตรี พงศ์เทพ จิระโรจน์ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำ และช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์

และเนื่องจาก ทุนการวิจัยบางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัย ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนปริญญาโทสุขภาพจิต รุ่น 15 ทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการต่อสู้ อุปสรรคไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญ ..... ช

สารบัญตาราง..... ฌ

บทที่

1 บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 5

ขอบเขตในการวิจัย..... 5

ข้อตกลงเบื้องต้น..... 6

ข้อจำกัดของการวิจัย..... 6

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย..... 6

ผลหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 8

กรอบแนวคิดความคิดในการวิจัย..... 9

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 10

ความหมายของภาวะซึมเศร้า..... 10

การเปลี่ยนแปลงและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ..... 14

สุขภาพและปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ..... 21

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ..... 25

การปรับตัวหลังการยุติทำงานอาชีพ..... 32

การเปลี่ยนแปลงและสูญเสียภายหลังปลดเกษียณ..... 34

3 วิธีการดำเนินวิจัย..... 37

เครื่องมือในการวิจัย 38

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ..... 40

การวิเคราะห์ข้อมูล..... 41

หน้า

บทที่

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 42
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า..... 43
ตอนที่ 2 แบบวัดอารมณ์เศร้าของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 52
ตอนที่ 3 แบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา 53
ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Anova) 61
ตอนที่ 5 ผลการเปรียบเทียบภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยการวิเคราะห์ตัวแปรแบบ t-test..... 62
ตอนที่ 6 เปรียบเทียบแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตของข้าราชการ
หลังเกษียณอายุ ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาทั้ง 5 ด้าน
โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Anova) 68
ตอนที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ศึกษา 69
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 71
สรุปผลการวิจัยข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง..... 71
อภิปรายผลการวิจัย 73
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้..... 78
รายการอ้างอิง..... 79
ภาคผนวก
ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า 84
ตอนที่ 2 แบบวัดอารมณ์เศร้า..... 86
ตอนที่ 3 แบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต..... 87
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 90

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

1. แสดงลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการหลังเกษียณอายุในกองทัพเรือ..... 40
2. แสดงถึงแอลกอฮอล์และยาเสพติดของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 44
3. แสดงถึงประวัติการใช้ฮอร์โมนเอสโตรเจน ฮอร์โมนเอสโตรเจนและโปรเจสเตอโรน..... 45
4. แสดงถึงประวัติการออกกำลังกายของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 46
5. แสดงถึงการผ่าตัดของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 47
6. แสดงถึงการใช้ยาทางจิตเวชของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 48
7. แสดงถึงโรคทางกายของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 49
8. แสดงถึงประวัติโรคทางจิตเวชและโรคทางจิตเวชในครอบครัว..... 50
9. แสดงแบบวัดอารมณ์เศร้าของข้าราชการหลังเกษียณอายุ..... 51
10. แสดงเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำแนกรายข้อด้านสุขภาพ..... 52
11. แสดงเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำแนกรายข้อด้านครอบครัว..... 53
12. แสดงเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำแนกรายข้อด้านเศรษฐกิจ..... 55
13. แสดงเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำแนกรายข้อด้านการงาน..... 56
14. แสดงเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำแนกรายข้อด้านสังคม..... 58
15. แสดงเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตในช่วง 1 ปีที่ผ่านมารวมทั้ง 5 ด้าน..... 59
16. แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบทางเดียว (One – way ANOVA)..... 60
17. แสดงภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหลังเกษียณอายุในกองทัพเรือ โดยการวิเคราะห์ตัวแปร t –test..... 61
18. แสดงแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตช่วง 1 ปีที่ผ่านทั้ง 5 ด้าน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบทางเดียว (One – way ANOVA) 62
19. แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ศึกษา 63